

**BİZ HER ZAMAN KAZANIRIZ.
KAZANCIMIZ, NİYETİMİZ VE EMEĞİMİZDİR.**

**ÇAĞRI AVUKATLAR GRUBU BARO BAŞKAN ADAYI
Av. MUHARREM BALCI İLE RÖPORTAJ**

13.09.2004

Röportaj: Serdar TABANOĞLU

Efendim siz Çağrı Avukatlar Grubu İstanbul Barosu başkan adayısınız. Açıkçası size sorulacak çok soru olduğunu düşünüyorum. Uzun soluklu bir röportaj olabilir ama umarım bittiği zaman bir solukta okunur. Şöyle başlayalım isterseniz;

İstanbul Barosu seçimlerine hazırlanmayı temel hak ve özgürlüklere ilişkin topyekûn, çileli ve gayretli bir mücadelenin parçası olarak mı algılıyorsunuz, yoksa seçimi kazanma arzunuz nihai hedefinizi mi oluşturuyor şeklinde bir soru sorsam muhtemelen birincisini seçeceksiniz. Çünkü kendiniz için “çantallı avukat” tabirini kullanmışsınız. Bu “çantallı avukat” yıllardır ne yapıyor, neyin kaygısını veriyor? Mücadelenizden biraz bahseder misiniz?

Bu sorunun çok sorulacağını düşünüyorum. Nihai arzum, hedefim seçim kazanmak olsaydı, İstanbul Barosu seçimlerinde değil, yerel veya genel seçimlere ilişkin zeminlerde bulunurdum. İstanbul Barosu’nun seçimlerini kazanmak için bu güne kadar Çağrı Avukatlar Grubu içinde başından itibaren yer aldım. Üstelik etkili şekilde yer aldım. Başkan aday olmak hiç istemedim. Her yıl bir arkadaşımız grubu temsilen aday oluyordu ve bizler de etrafında kenetlenerek çalışıyorduk. Hukuk çalışmalarım nedeniyle başkan adaylığını hiç düşünmedim.

Son iki seçim sürecinde esasen Çağrı’nın Baro seçimlerine katılımı hakkında arkadaşlarımdan farklı düşündüm. Şöyle ki:

Her yıl genellikle politik tercihi öne çıkmamış bir arkadaşımız başkanlığa aday oluyordu. Esasen bu adaylarımız adaylık için istekli olarak değil, grubun zorlaması sonucu aday oluyorlardı. 1990’lı yıllarda ülkede önemli gelişmeler yaşandı. Tarihi politik sürecimizde kırılmalar oldu. Devlet millet kaynaşması reel politiği içinde milleti devletin karnında tutmayı adet edinmiş politikacıların yerine milletin içinden çıkmış, reel politiği asli unsurları siyasete kazandırmayı amaçlayan hareketler ve partiler siyaset sahnesinde başarılı olmaya başladılar.

Âcizane tespitim, bu asli unsurların destekçileri olan hukukçu arkadaşlarımızın, gerçek iktidar odaklarının da bu asli unsurlardan teşekkül etmesi düşüncesini paylaşmamalarıydı. Esasen bu görev politik tercih noktasında iddialı olmayan, politik bakımdan edilgen, ancak hukukun yaygınlaştırılması yönünde etken olmaya çalışan arkadaşlarımıza düşmüyordu. Bir başka ifadeyle, izafi iktidar odağı hükümet makamlarının dışında gerçek iktidar odakları olan hukuk kurumları

ile yasal mesleki temsil odalarında ve sivil toplum kuruluşlarında eylemsellik gerekli idi. Bu gereklilik de yine izafi temsil odağına kilitlenmiş arkadaşlarımıza düşmekte idi. Bu düşüncelerle Çağrı Grubunun seçimlere girmemesi yönünde kanaat belirtmiştim. Hatta bunu açıklama görevini üstlenmeyi de teklif etmiştim. Ancak arkadaşlarımı ikna edemedim.

İşte tam bu sırada 2004 Baro seçimleri geldi çattı. Önce iki arkadaşım Çağrı Grubu'nun aday adayı oldu. İlk defa grup kendi içinde bir önseçim yapacaktı. Ancak aday adayı arkadaşlarımız bana göre grubu temsilde yeterli değillerdi. Arkadaşlarımızdan biri için henüz erkendi. Diğeri için ise, sorun temsil sorunu idi. Bu şartlarda özellikle genç arkadaşlarıma önseçime gidip oy kullanmaları yönünde tercihte bulunmalarını salık veremezdim. Bir üçüncü aday da çıkmadığından zaruren aday oldum.

2004 seçimlerinin Çağrı için en önemli hususlarından biri ilk defa gönüllü adayların çıkması ve bir önseçim yapılacak olmasıydı. Aday adayı arkadaşlarımızdan biri benim lehime adaylıktan çekilme kararı aldı. Bir diğeri ise yıllardır içinde bulunduğunu ve isim babası olduğunu iddia ettiği guruba ve grubun ismine ihanet etti ve grubun adaylığından çekilerek guruba karşı bir grup oluşturma yolunu seçti. Birkaç arkadaşımız da yanında yer aldı. Bazı meslektaşlarımız Çağrı'nın bölündüğünü düşünebilirler. Fakat öyle değil. Çağrı bölünmedi ve tek bir adayla seçime gidiyor. Diğeri ise sadece şahsi adaylığı için seçimlere katılan bir meslektaşımız. Baro seçimleri değil, sadece Baro seçimlerinde aday olmuş olmak için hazırlanıyor. Çevresindeki birkaç meslektaş sanırım yakında farkına varacaklar.

Başvuru tarihinin bitimine bir gün kala, evvelce aday adayı olsaydı desteklemeyi düşünebileceğim bir başka arkadaşımız aday adayı oldu. İlk defa önseçim yapabilme olgusu gurubumuzu güçlendirdi ve iki adliyede oluşturulan sandıklarda 531 meslektaşımız oy kullanarak dostça ve kardeşçe bir önseçim gerçekleştirdik.

Kaybeden değil, grubu ateşleyerek fazla oy alan arkadaşının yanında olmayı en başta deklare eden bu iki aday adayının önseçimden sonra da birlikte çalışma kararı Çağrı'yı bu günkü aşamaya getirdi.

Şimdi tüm bu süreci bize niçin anlattınız?

Tüm süreci anlatmamın nedeni, süreçte niyetimizin sadece adaylık olmadığını anlatmak içindir. Çantalı avukat. Adliye koridorlarında, mahkeme salonlarında savunma çilesi ve yaşam savaşı verirken, tüm bu yaşamı bir tek amaç uğruna örgütlüyordu. Adına 'hukuk hareketi' denilen bu amaç, 'hukukun yaygınlaştırılması', 'hak arama bilincinin yeşertilmesi', 'özgürlüklerimizin teminatı olma' mücadelesinin kendisidir. İstanbul Barosu seçimlerine katılma kararı bu mücadele içinde bir konsepttir. Bu konsept, bu güne kadar yapılan fikri çalışmaların ve çalışmayı yapanların test edildiği zemine oturacaktır. Önümüzdeki günlerde bu zeminin ve çalışmanın sonuçlarını alacağımız günlerdir.

Evet, yaptığımız bir ekip çalışmasıdır. Çantalı avukat, bu çalışmalar içinde herkes gibi bir çalışandır. Diğerlerinden farkı, diğerlerinden daha fazla çalışma zorunluluğudur. Bu zorunluluk, tecrübî birikimin genç enerji ile birleştirilmesi gerekliliğinden kaynaklanmaktadır. Çantalı avukat burada üzerine düşeni yapabilirse kendini mutlu sayacak ve hukuk hareketi içindeki diğer konseptlere katkı verebilecektir.

Güzel bir yere getirdiniz olayı. ‘hukukun yaygınlaştırılması’, ‘hak arama bilincinin yeşertilmesi’, ‘özgürlüklerimizin teminatı olma’ ... Bunların üzerine gidelim biraz. Hemen hemen tüm yazılarınızda “hukukun yaygınlaştırılması” deyimi geçiyor. Anladığım kadarıyla bu tamamen size ait bir kavramsallaştırma. Ben bu yaygınlaştırma işinin tam olarak ne anlama gel(ebil)diğini merak ediyorum. Ben şahsen hukukçuların hukukçu olmayanlara karşı hukuk zevkini ve mantığını aşılama gerektiği yolundaki kısmı bu kavramdan çıkarıyorum ama bu kavram sadece bunu ifade etmekle mi sınırlı merak ediyorum. Bir de aynı doğrultuda, yazılarınızın birinde şu ifadeyi kullanmışsınız: “Hukukun yaygınlaştırılması, özgürlüklerin teminatı olma mücadelesini gelecek tasavvurumuzla taçlandıralım.” Allah aşkına tüm bunlar ne demek?

Herhalde tüm bu bulgularınızı bilmece olarak değerlendirmiyorsunuz. Hukukun yaygınlaştırılması kendi anlamını içinde taşıyor aslında. Tabi bu bana göre böyle. Birçok arkadaşım bu kavramsallaştırma yüzünden tartıştığımız oluyor. Hukukçu olmayan aydın bir arkadaşımın kabulüne göre hukuk, ihtiyaç olduğunda kullanılacak bir araç. Arkadaşımı kınamadım tabi. Çünkü bu ülkede hukuk hep lazım olduğunda akla gelen bir araç olarak kabul edilmiş. Bu nedendir ki hukuka aykırı eylem ve işlemlere tevessül edenler ellerini kollarını sallaya sallaya gezer olmuşlar.

Bunu karşısında hakkı, Allah’ın insanlara en büyük lutfu olarak kabul ile özgürlüklerine malik olma anlamında bir hak bilinci ve mücadelesi ile adaletin gerçekleştirilebilme süreci olarak algılayanlar, hukuku toplumun kılcal damarlarına kadar yaygınlaştırmak isteyenlerdir. Hukukun yaygınlaştırılmasından anladığımız budur. Bu bir süreçtir. Her türlü teorik zemini ile birlikte sürekli hareket halinde, bir mücadele stratejisi kapsamında yürüyecek bir süreç.

“Özgürlüklerin teminatı olma”. Bu kavram, aynı zamanda hukukun yaygınlaştırılması kavramı gibi yine bir süreci işaretliyor. Hukukun yaygınlaştırılmasının beraberinde ve sonucunda oluşacak bir konsept de diyebilirsiniz buna. İnsanlığın hukukuna malik olması ve dolayısıyla hak ve hukukunun bilincinde olması, beraberinde öncelikle kendinin, sonrasında da içinde yaşadığı toplumun özgürlüklerinin teminatı olması anlamında bir süreç. Kendi özgürlüklerinin farkında olmayan, bir başka ifadeyle öznel kıyameti kopmuş ve nesnel kıyameti bekleyen unsurlar, hukukun yaygınlaştırılmasından nasiplerini alamadıkları gibi, özgürlüklerinin teminatı olma konseptinden de yararlanamayacaklardır.

Şimdi çok içsel gelebilir, fakat böylesi bir süreci yaşamak istemeyen insan tasavvur edebilir misiniz? Edemeyeceksek, bu süreci herkesin yaşaması için özveride bulunmamız gerekmez mi? İşte bu kavramsallaştırma bu düşünce ve iradenin bir ürünüdür diyebiliriz.

Ya gelecek tasavvuru?

Bu kavramı da kullandım. Hepimizin bir gelecek tasavvuru vardır ve olmalıdır. Maddi veya manevi, gelecekle ilgili kendimiz veya toplumumuz, insanlığımız için bir gelecek tasavvur ederiz. Karine olarak hep iyiye yönelmiş olan insanoğlu, gelecek için de güzellikler tasavvur eder ve diler. Gelecek tasavvurunu kötülüklerle ifade edebilen insan yok denecek kadar azdır. Genellikle gelecek tasavvuru kötülüklerle ifade edilen insanlar, yaşadıkları hayatı geleceğe aynen yansıtmak isteyen insanlardır. Bu çoğu zaman durağanlık şeklinde, bazen de ötekinin zararına, kendi yararına olarak tezahür eder. Ben karineyi esas aldığım için, insanlığın Allah tarafından yönlendirildiği tarafa doğru bir gelecek tasavvurundan hareketle ve bu tasavvurun gereği olarak da insanla insan, insanla sistem ve insanla doğa arasındaki ilişkileri insani bir hukuk zemini içinde mütalaa ettim. Bu mütalaa söz konusu hukukun yaygınlaştırılmasını ve böylece özgürlüklerimizin teminatı olmayı içinde barındırmıştır.

Bu seçim beyannameleri çok enteresan. Baro seçimlerine birçok grup katılıyor ve hemen hemen hepsi bülten, dergi gibi sair yollarla fikirlerini insanlara ulaştırıyorlar. Fakat benim dikkatimi bir şey çekti. Bu farklı grupların bildirgelerinde birbirine benzer o kadar çok şey var ki hayret ettim. Mesela herkes aynı şeyi, örneğin, Türk hukuk sisteminin iyileştirilmesi için biz varız diyor, yargıya bağımsızlık için bizi seçin diyor. Hak ve özgürlüklerin artması için tüm grupların çok benzer ifadeleri var. Anladığım kadarıyla sorun yapılacağı bilinen şeylerin nasıl yapılacağı... Biraz da derinlik meselesi...

Konuya iki açıdan yaklaşmamız gerekiyor. Birisi Baronun mesleki faaliyetler bakımından avukatları maddi ve manevi yönden rahatlatacak, yaptıkları işten haz alacak şekilde avukatlığı yapmalarını sağlayacak ve bu arada da tabii ki karnını da doyuracak rahatlığa eriştirecek çalışmalar yönünden. İkincisi, hukuk sisteminin hani o hep ağızlarından düşürmedikleri muasır medeniyetler seviyesine yükseltecek çalışmalar yönünden.

Her iki yönden de yapabilecekleri o kadar çok iş var ki, yapmak isteseler dünyanın en mutlu insanları olabilecekleri gibi, kendi meslektaşları ve ülke insanları nazarında heykeli dikilecek adamlar olurlar.

Fakat şöyle bir geriye baktığımızda, mesleğin önünü açacak faaliyetlere bile zaman ve imkan ayırmıyorlar. Avukatlar arasında bir anket yapılırsa ve 'Baronuz avukatlığın önünü açmak için ne tür hazırlıklar yaptı?' diye sorulsa. Alacağınız cevap sadece bir ünlem işareti olacaktır. Zira seçim çalışmaları ve propagandaları sırasında bile mesleğin önünü açacak faaliyetlere ilişkin raporlara rastlayamazsınız. Çünkü Baro yöneticilerinin genelde mesleğin sorunlarına duyarlılığı yoktur. Mesleğe de mesleğin getirdiklerine de doymuşlardır. İçlerinde çok azı çantalı avukat makamındadır. Olanlar da genellikle ideolojik yaklaşım ve örgüt çalışmalarından mesleğin gelişimine zaman ayıramazlar.

Ya muasır medeniyet meselesi?

Gelelim muasır medeniyetler seviyesine gelme işine: Muasır medeniyet hülyasına aklım pek ermiyor. Muasır medeniyet değil mi bizi eğiten, öğreten, örgütleyen ve sistemleştiren? Hukuk fakültelerini çağdaş öğretim üyelerinin refakatinde tamamlamadık mı? Avukatlık stajını çağdaş baro yönetiminde yapmadık mı? Sonuç, hala çağdaş olmaya çalışıyoruz, bir türlü de olmadık. Sadece biz mi? Çağdaş olduklarını iddia edenler de çağdaş olmadılar. O halde hangi muasır medeniyetten bahsediliyor? Yoksa Cumhuriyet tarihi boyunca muasır medeniyeti yakalayamadık mı? Yakalayamadıysak bunda muasır medeniyete erişemeyenlerin suçu nedir ki? Erişemeyenler makam ve hüküm sahibi değiller ki.

Hukuk yönünden muasır medeniyete erişme konusu bizi yakından ilgilendiriyor. Bakalım muasır medeniyetlerde hâkimlerin ve yargının bağımsızlığı ne alemde. Siz düşünebilir misiniz ki, çağdaş bir ülkede çağdaş yargı mensupları ülkenin güvenliği ve laiklik, gericilik konusunda askeri bürokrasiden briefing alsın. Hangi medeniyetin takipçileri bunlar? Peki, kim muasır medeniyete karşı kara cahiller olarak hukukun önüne, demokrasinin önüne, yargı bağımsızlığının önüne taş koyuyor.

Ülkenin yüksek yargı üyelerinin bir kısmı ile ilgili yazılıp çizilenler, açıklığından dolayı ekmek çalan çocuklar için bile yazılamayacak boyutta. O halde her yıl adli yıl açılışlarındaki nutuklar neyin nesi? Cambaza bak hikâyesi cuk oturmuyor mu? Sonra da bu nutuk çekenleri barolarımız alkışlamıyor mu? Baroların Neşter Operasyonu'nun ve benzeri operasyonlarının varlıklarından haberi olmadığını kim iddia edebilir. Bunlar bizim gözümüzün önünde olmuyor mu? Sokaktaki vatandaş biliyor da barolar mı bilmiyor? Peki Baroların sivil toplum kuruluşu olduğunu iddia edenler, politik arenada prim yapmak için tren kazalarını araştırmaya kendi sorumluluk alanlarının dışına gidenler neşterlerin farkına neden varmazlar? Tüm bu sorular, aslında baroların işlevlerini anlatmak için yeterlidir. Fakat baro yönetimlerinin ilgi alanına bir türlü girmez bunlar.

Tüm bu gerçekler bir taraftan da yüksek yargı organlarının ve baro yöneticilerinin ara sıra bazı gerçekleri söylemelerine de vesile olmuyor değil. Hani günah çıkarma babından, yargının bağımsız olmadığını söylemeleri gibi. Bir yandan yargıyı ve mensuplarını bağımsızlığı ortadan kaldıran silahlı güce teslim edeceksin, bir yandan kanun dışı güçleri ağırlayacaksın, halkın gözünde neşter vurularak karnı deşilen ve pislikleri açığa çıkarılan pozisyonu alacaksın, öte yandan da yargı bağımsızlığı yok diyeceksin. Çağdaşlık denen şey bu mu? Haklarında bir yığın iddia olan insanlar çağdaş olarak kendilerini tanımlayanlar değil mi?

Bakın biz yargı bağımsız veya değil diye bağırıyoruz. Çünkü geleceğe umutla bakıyoruz. Kendisine neşter vurulmayacak yargı mensuplarını, hakimiyle, avukatıyla, savcısıyla en iyi hukukçu olarak yetiştirmeye gayret ediyoruz. Neşterlere muhatap olanlar ve kapılarında neşter operasyonları sonlananlar bunu anlayamaz.

Ben Őu baroyla avukat iliŐkisini bir tŪrlŪ anlayamadım. Baro ne yapar? Avukat baroya baĐlı bir memur mudur? Baro avukatların denetleyicisi midir? Yoksa baro siyasette etkin bir araç mıdır? Yani biraz “fili baro”yla “ideal baro” arası bir mukayese denemesi yapmanızı isteyeceĐim.

Bu ūlkede devamlı vesayet iliŐkisi iŐlemektedir. Adalet BakanlıĐı Barolar BirliĐinin vesayet makamıdır. Barolar BirliĐi de Baroların vesayet makamıdır. Eh Baromuz da bundan nasiplenmesin mi? Baromuz da avukatların vasiliĐine soyunmuŐtur. UtandıĐından deĐil, zaman bulamadıĐından tırnak muayenesi yapmıyor. Sa, sakal, bıyık, baŐtŪsŪ aklınıza gelen her tŪr kıyafete karıŐır. İncıncıdan dolayı baŐtŪsŪ taktıĐı için, henŪz avukat olmamıŐ ve Baronun ūyesi olmamıŐ, hiçbir hizmetini ulaŐtırmamıŐ, ūstelik gereksiz yere bir sŪrŪ eĐitime tabi tuttuĐu stajyerin stajını yakar, avukat ise barodan atar. En basit bir ūikâyette ūyesi hakkında disiplin soruŐturması açar, fakat kanuni sŪresi içinde soruŐturmayı ve yargılamayı tamamlamadıĐı halde nihai karar verir ve ille de cezalandırmaya çalıŐır.

Yargı bağımsızlığından sŵ edenler, avukatın bağımsızlığını hiç dŪŐunmezler. Kendi inançları sŵ konusu olunca avukatın veya yargının bağımsızlığının ōnemi yoktur. Őnemli olan kendi inançları ve kendinden menkul yargılarıdır.

Bakın, sadece Barolar BirliĐine bağlı bir kamu avukatı sadece Barolar BirliĐi ūyesi olduğu için İstanbul Barosu tarafından denetlenememektedir. Buna karŐılık, stajyerler hiçbir baronun veya Barolar BirliĐinin ūyesi olmadığı halde ve avukat olmadıkları halde avukatlar gibi disiplin yargılamasına muhatap olabilmektedirler. Bağımsızlık bunun neresinde. Bir kere Baro yŵnetimleri bağımsız değiller. İdeolojik yaklaŐımlarının ve kuruntularının, vehimlerinin bağımlılığı altında hareket etmektedirler.

Buradan ūu ōnerme kendiliĐinden çıkmaktadır: Kendi ōzgŪveni olmayan, vesayet zincirini kıramamıŐ Baroların, baŐkaları ūzerindeki kendinden menkul vesayetlerini kaldırmalarını beklemek abesle iŐtigaldir.

O halde bir sonuç daha çıkmaktadır: Barolarından memnun olmayan, zihinlerindeki, beklentilerindeki Baroyu arayan meslektaŐlarımızın makus kaderi deĐiŐtirmek için mutlaka Baro seçim çalıŐmalarına katılmaları, oy kullanmaları, kendi ōz gŪvenlerini kazanmaları gerekmektedir.

İki ūey hakkında gŵrŪŐnŪz ōnemli. Birincisi ne oluyor bu stajyerlere ve ne olacak bu stajyerlerin hali? İkinçisi; bir sŪrŪ hukuk fakūltesi açıldı ve açılıyor. Ne olacak bu piyasanın hali?

Őnce hukuk fakūltelerinin halinden bahsedelim. Sayısını hatırlamakta zorluk çekeceĐimiz kadar hukuk fakūltesi var. Mektup yazmasını ōĐrenememiŐ insanlardan hukukçu yetiŐtirilmeye çalıŐılıyor. Fakūltenin birinde sadece tek ōĐretim ūyesi var. YŐK’le sorunlu olduĐundan ōĐretim ūyesi alamıyor ve hocalar telefon veya televizyon yayını ile ders anlatıyorlar. Bu fakūlte de mezun veriyor. Bu kalitesizlik sorununu hep yaŐayacaĐız.

Tabi bu kalitesizlikle hukuk fakültesi mezunları staj dönemlerinde çok zorluk çekiyorlar. Üstelik ekonomik bakımdan zayıf olanlar bir nevi icra makinesi olarak çalıştırılıyorlar. Dil yok, kariyer yok, kalite yok olunca üç kuruşa çalıştırmak gerekçe oluyor. Zamanında aynı zorlukları çeken avukat arkadaşlarımız, stajyerlere hukuk öğretmekten çok, hamallık yaptırıyorlar. Bundan kurtulabilen stajyer sayısı oldukça azdır.

Ya baroların staj politikası?

Barolar da stajyerlere zorunlu eğitim yoluyla bir şeyler kazandırmaya çalışıyorlar. Fakat asıl maksat hukuk mantığı kazandırmak olmadığı için bu çalışmalar angarya olmaktan öteye geçemiyor. Geriye stajyer arkadaşların bazı hukuk zeminlerini kovalamaları kalıyor. Bunlar da genellikle yüksek lisans programları ve bazı özel üniversitelerin sempozyum ve atölye çalışmaları. Bir de bizim devam ettirdiğimiz Genç Hukukçular Hukuk Okumaları Programları.

Önseçim bülteninizde 120 kişilik bir genç hukuk ekibiyle hukuk çalışması yaptığınızı yazmışsınız. Yine önseçim sonrası yaptığınız değerlendirmede “genç kardeşlerimin heyecanlarını ve enerjilerini kullanma biçim ve bilinçlerine hayran kaldığımı ifade ediyorum.” şeklinde yazmışsınız. Sürekli gençleri övüyorsunuz. Bu genç hukukçular ne yapıyorlar da bu kadar övülmeyi hak ediyorlar? Onlarla aranızdaki ilişkilerden de bahsedebilir misiniz?

Şöyle bir etrafınıza bakın. İnsanları sınıflara ayırmak doğru değil belki, fakat iki tip üreticiden bahsetmek çok abes sayılmaz. Ben bu iki sınıftan birine olgun birikim, diğerine genç enerji diyorum. Olgun birikimin bir kısmına baktığımda, yapıp ettikleriyle yalnızlıkları oynayan ve hayatın gerçeklerini bünyesine kazıyan bir grup; genç enerjiye baktığımda geleceği kuşatacak kadar engin bakışlı ve eylemli, henüz hayatı parçalara ayırmamış, meslek hastalığına tutulmamış, idealist, fakat tecrübesiz topluluk görüyorum. Olgun birikimin ilacı genç enerjinin eylemselliğine katılım; genç enerjinin ilacı olgun birikimin ürettiklerine eklemelidir. Buna şefaath zinciri de diyebiliriz. Öndekinin arkadakine eklemelmesi, arkadakinin öndekine katılması. Ragıp’ın müfredat’ında ifade edildiği gibi. Acizane bu söylediklerimi gerçekleştirme çabası içindeyim. Gerçekten de sizin de ifade ettiğiniz gibi övülmeyi hak ediyorlar. Düşünsenize, haftada bir yapılan ve dört yıl boyunca yaz kış ara vermeksizin, duraksamaksızın devam eden çalışma ve yüzlerce tebliğ.

İşin doğrusu onlardan çok şey öğreniyorum. Her biri bir farklı konuyu alıp inceliyor ve konuları birlikte tartışıyoruz, sonra da grupta sunuyor arkadaşımız. Her konu birkaç defa elimden ve zihnimden geçiyor. Onlar kadar olmasa da esaslı bir araştırma sürecinden birlikte geçiyoruz.

Şimdi böylesi bir şansı ve mutluluğu yakalamış insanın, ‘onların heyecanlarını ve enerjilerini kullanma biçim ve bilinçlerine hayran kalma’ ifadesi düşüncelerini anlatmaya yeter mi?

Arkadaşlarla ilişkilerim, çoğu zaman arkadaş, bazen ağabey, bazen öğrenci-öğretmen şeklinde geçiyor. Öğrenci-öğretmen şeklindeki ilişki sanıldığının aksine benim öğrenciliğimin ağır basması şeklinde geçiyor desem abartmış olmam.

Önemli bir özelliklerinden daha bahsedeyim. Aklın yolu birdir dedikleri cinsten çok önemli bir konuda hep aynılaştık onlarla. Çağrı Grubu önseçimi yaptığımız gün Av. Necati Ceylan ağabeyime sabahleyin telefon açtım. ‘Ben Kadıköy’ deyim, 40-50 kişilik bir yer ayarlayabilir misin akşam yemeği yiyebilmek için’ dedim. ‘Hayrola seçimi garantiledin mi yoksa’ diye sordu. ‘Hayır abi, biz her zaman kazanırız, önemli olan çalışmamızdır, sonucu bizim çalışmalarımızı değerlendirecek olan tayin ediyor’ demiştim. O da, ‘eyvallah ayarlamaya çalışayım’ dedi ve sahilde Sosyal Tesislerden yer ayırttı. Seçim sandıklarının açılacağı saate kadar bu yemekten ben ve Necati Bey’den başka kimsenin haberi yoktu. Akşam yemek sonunda Genç Hukukçular da bana bir sürpriz yaptılar. Aralarında topladıkları paralarla bir diz üstü bilgisayar almışlar, onu hediye ettiler. Onlar buna karar verdiklerinde seçimlerin nasıl geçeceğine dair bir öngörülerini bile yoktu. Benim de seçimlerin sonucuna dair bir garantim yoktu. Fakat onlar ve ben bir hususta aynılaşmıştık:

“Biz her zaman kazanırız. Kazancımız, niyetimiz ve emeğimizdir. Çünkü bize onur kazandıran sonuçlar değil, özgüvenimizdir,”

İşte bu topluluk hukukun yaygınlaştırılması ve özgürlüklerin teminatı olma mücadelesini taçlandıracak ekip olacaktır. Elbette övülmeye layık insanların özelliklerine sahiptirler. .

Kendinize ait bir internet siteniz var. Daha çok genç hukukçu arkadaşların çalışmalarının ve tartışmalarının yer alacağı bir site olarak düşünmüşsünüz. Yani genç hukukçulara adanmışsınız. Peki, o zaman niye ismi www.muhamrembalci.com?

Site kendime ait bir site. Üstelik avukat olarak değil, Muharrem Balcı olarak oluşturduğum bir sitedir. Sitede bana ait kitap, makale, tebliğ, araştırma raporları ve sair çalışmalarım bulunmaktadır. Bir de sizin de söylediğiniz gibi genç hukukçu arkadaşların tebliğleri var. Sitede bu tebliğlerin yayınlandığı ‘misafir yazarlar’ bölümü sadece genç hukukçulara ait bir bölüm değil. Yazı gönderebilecek misafir hukukçulara açık bir bölüm. Fakat bu güne kadar genç hukukçu arkadaşların dışında yazı gelmedi. Dolayısıyla site genç hukukçulara ait değil, şahsıma ait sitedir. Genç hukukçular kendilerine ait bir site oluşturabilirler.

O zaman başka bir soruya ve konuya geçelim isterseniz. Bizim 1900’lü yıllardan bugüne süregelen kanunlaştırma hareketlerinde savunma kavramı olarak fazla olmadığı gibi bir savunma mantalitesi de yok. Hatta yakın tarihteki hemen tüm adli yıl açılış törenlerinde savunma hakkı bir iki cümleyle geçiştirildi. Çok enteresan bir hadise. Bir taraftan temel hak ve özgürlükleri arttırmak için var gücümüzle çalışıyoruz, diğer taraftan savunmayı küçümseyen bir anlayıştan da sıyrılmak istemiyoruz. Bu ülkede savunmayı niye kimse savunmuyor? Sizin şu anda ve soyunduğunuz yere gelince savunmayı savunmak gibi bir derdiniz var mı?

1990’lı yılların başında bir yazımda, araştırmama göre 1982 Anayasasında ‘savunma’ kelimesi tek bir yerde geçiyor diye yazmıştım. O halde rahatlıkla söylenebilir ki, anayasasında savunmanın tek bir kelime ile geçtiği bir ulusun savunma hakkı ile ilgili bilinci olmasa gerek. Elbette böylesi bir ulusun hâkimiyetini ele geçirmek de çok zor olmasa gerek.

Bizde savunma genellikle düşmana karşı savunma anlamında kullanılmıştır. İç hukuk yönünden ‘savunma hakkı’ yeni bir olgudur. Kavram olarak savunma hakkı vardır, ancak eli ayağı olmayan bir hilkat garibesidir. Sizin de belirttiğiniz gibi ‘savunma hakkı’ adli yıl açılış törenlerinde bir iki cümle içinde usulen yer alır.

Yeni bir olgu olarak savunma hakkı nedir peki?

Savunma, yargılama işlevinde yargının kurucu unsurlarından biridir ve en önemlisidir. Dolayısıyla insan olma özelliği dolayısıyla her kişi hak arama özgürlüğünün işlevi olarak savunma hakkına sahiptir. Kimse savunmasız bırakılamaz. Aslolan suçun niteliği değil, insan olarak savunulmak gerektiğidir. Savunma suçu üstlenmek değil, savunulacak kişinin savunma hakkını kullanmasına yardımcı olmaktır.

Bir yerde şu ifadeyi de kullanmıştım: *‘Bu ülkede hukukla en az iştilgal eden kesim hukukçulardır’.*

Biraz abartmadınız mı?

Abartılı gelebilir. Ancak 33 yıllık hukukçuluk hayatımda hukukçuların savunma hakkından çok, savunma mesleğine iltifat ettiğini gözlemledim. Kimi hukukçularımız devlet kapısındaki ‘olur’ları gözlemlemekten, kimi hukukçularımız da meslekteki ekonomik kaygılardan dolayı bir türlü savunma hakkına ilişkin bilinç sahibi olmadılar. Sonuçta da savunma, savunmayı savunur hale getirildi. Gün geçmez ki işkenceli haber programı olmasın. Gün geçmez ki bir avukat dayak yemesin veya mahkemelerde hâkimlerin veya savcılarının savunma hakkının kullanılmasına ilişkin engellemelerine maruz kalsın.

Genç arkadaşlarıma sürekli hukuki donanım içinde olmalarını, savunma mesleğinin aslında savunma hakkının kullanılmasından başka bir şey olmadığını, bu yolda yapılacak mücadelenin kutsallık zırhına bürünmüş değil, özünde kutsallık taşıdığını anlatmaya çalışıyorum. Bu yolda mücadele eden sivil toplum kuruluşları içinde de birlikte yer alarak örneklik anlamında mutfak hizmeti görerek bir tarz belirlemeye çalışıyoruz.

Yıllardır çevremdeki arkadaşlarım şunu teslim ederler: Hiç kimse benim yanımda savunmayı küçük düşürecek, savunmayı savunmasız bırakacak bir söylem ve eylemde bulunamaz. Kesinlikle böyle bir vak’a aya izin vermem. Savunmayı savunmaktan ziyade, savunmanın asli unsur olduğunu, savunulmaya ihtiyacı olmadığını, savunma karşısında kutsallık iksiri katılmamış diğer işlevlerin kendilerini savunmaya ihtiyacı olduğunu işlemeye çalışırım.

Yargı içinde bile kutsal olan savunmadır. İddia ve hüküm kutsal değildir. İddia ve savunma değiştirilebilir, bozulabilir, ertelenebilir, ortadan kaldırılabilir. Savunmanın ertelenmesi, temel insan hakları ihlalidir, zulümdür. Değiştirilmesi, bozulması kişi iradesinin ifsadıdır. Ortadan kaldırılması insanlığın katlidir.

Dünyadaki son gelişmeler, sürekli savunma dokunulmazlığı ve kutsallığı yönünde gelişmektedir. Bu bir nevi yaratılmışlara bahşedilen haklara yönelme anlamı taşımaktadır. Şimdi yapılacak iş

savunmayı savunmak değil, savunmanın kutsallık iksirini insanlara içirmek, kutsal devlet, küresel zulüm ve emperyal iştişalar karşısında her tür yargının olmazsa olmazı olan savunmayı birinci unsur olarak ortaya koymak olacaktır.

Bir makalenizde “Türk hukuk sistemi insana verilen değer yönünden bünyesinde birçok eksikliğin yanı sıra aykırı düzenlemeler de taşımaktadır.” demişsiniz. Bu iddianızı somutlaştırabilecek misiniz?

Bu iddia değil ki. Bu ifademın iddia olmadığını Türkiye Cumhuriyeti hükümetleri söylüyor. Nasıl mı? Özellikle AB uyum kanunlarının çıkarılma esprisi, çıkan kanunlar üzerinde ayda bir yapma yapma ihtiyacı ve yapılması, hukukun bırakın sokaktaki insana, kamu görevlilerine, emniyet güçlerine, yargıya kadar henüz ulaştırılamamış olması somut göstergelerdir. Daha ister misiniz?

Olur, isterim...

Biraz daha tahrik edici soru sorduğunuzda aramıza 159. madde girecek. Siz röportaj yapan olarak kendinizi alabildiğine serbest hissedecek, bunun karşısında ben size çok fazla relaks olamayacağınız cevaplar vereceğim. Sizi ve beni bu kuralsız ve tahammül edilemez oyuna sürükleyen nedir sizce? Düşünce ve ifade hürriyetinin gerek mantalite, gerekse yasal düzenleme şeklinde de olsa bulunmadığı bir ülkede insana verilen değerden bahsedilebilir mi? İnsana değer verdiğini iddia eden bir siyasal ve hukuki sistem, devlete karşı işlenen suçları af kapsamı dışında, bireylere karşı işlenen suçları af kapsamı içinde değerlendirir ve af yasaları çıkarabilir mi? Siz hiç ırzına geçilmiş devlet duydunuz mu? Fakat ırzına geçilmiş binlerce insanın onca ıstırabına karşılık caniler, tecavüzcüler affedilmekte, buna karşılık devlet ve devlet güçleri aleyhine söz söyleyenler, devletle kendilerini ve ahlaki değerlerini özdeşleştirenler tarafından af kapsamı dışında tutulmaktadır.

Asıl olanın arzulanan hukuk sisteminin kurallarını ve bu kuralların gerçekleşmesi için yapılmış ve yapılacak çalışmaların envanterini çıkarmak olacağını söylemişsiniz. Bu envanter çalışmasında şu ana kadar elde ettiğiniz sonuçları bizimle paylaşabilir misiniz?

Evet, böyle bir tespit yapmıştım. Ancak takdir edersiniz ki böyle bir envanter çalışması, ancak çok geniş ve işlevsel bir enstitü çalışması içinde değerlendirilebilir. Bizlerin yapabilecekleri, eklektik olarak ve konu bazında bazı tespitler ve çözüm önerileri olabilir. Asıl yapılacak iş, bir ekip çalışması şeklinde ve kamunun da desteği ile tüm hukuk metinlerinin gözden geçirilmesi sonucunda ortaya çıkacak tespitlerdir. Geçtiğimiz günlerde hükümet, sayıları binlerle ifade edilen yönetmelik, genelge, yönerge türünden tasarrufların envanterini çıkarma ve bunları en aza indirme çalışması başlatmış. Belki kamunun işleyişi bakımından önemli görülebilir. Fakat yapılacak işin, hukuk metinlerinin tümünün gözden geçirilmesi ve hukuk sisteminin eklektik olmayan, bütüncül biçimde, temel hak ve özgürlükler esas alınarak envanterinin çıkarılması ve düzeltilmesi olmalıdır.

Bu güne kadar hükümetler AB'nin köşeye kıştırması ile bir yığın düzenleme yaptılar. Yapılan düzenlemeler, bütüncül bir envanter çalışmasının sonucu olmadığından yamalar bir bir dökülüyor ve dikiş tutmayan kanun bohçaları, hukuk mantığı yoksunluğunun da katkısıyla ayaklar altında dolaşiyor. Yasak savma kabilinde yapılan bu çalışmalar bir hukuk bilinci oluşturmadığı gibi hukukun yaygınlaştırılması sonucunu da doğurmamaktadır.

AB konusuna gelmemiz güzel oldu. Bildiğiniz gibi bir sürü uyum yasası çıktı. Bunları başka uyum yasaları takip edecek muhtemelen. AB'ye girme çerçevesinde oluyor tüm bunlar. Burada benim gördüğüm birkaç sorun var. Bu kanunların hazmında güçlükler yaşanıyor. Sanki içselleştirilemiyor. Mesela artık yamadan geçilmeyen kanunlarımız yok. “Taş kanunlar” göremiyoruz. Bir de bunlar bana samimi olarak değil de halkın hak ve özgürlüklerini arttırmak, refahını yükseltmek için değil, baskı ve özentisi gibi diğer saiklerle oluyor gibi geliyor. Bu tespitlere katılıyor musunuz? Bu konuda tarihsel miras bize bu konuda yol gösterir sanırım.

Soruyu şöyle soralım isterseniz. Türkiye toplumu Cumhuriyetten sonra çıkarılmış temel kanunlardan kaçını içselleştirebildi veya kaç yılda içselleştirebildi? İçselleştirebilir miydi?

Toplumların kanuni düzenlemelere uyum sağlaması devrimci yollarla mümkün değildir. Hukuk bir gecede değiştirilebilen, akşamdan sabaha toplumun yaşam tarzını değiştirebilen bir aygıt değildir. Hukuk ve hukukun oluşturduğu sistem, muhataplarını teslim almadan önce, muhatabının fitratına uygun ve hukuk mantığının oluşmasına yardımcı olabilecek kuralları ve çalışmaları devreye sokar. Hazmedilecek hale geldiğinde son kuralı koyar ve yaptırımlarını belirler.

Bizde böyle olmamıştır. Örneğin temel kanun olan Türk Ceza Kanunu 70 küsur senede 70'e yakın değişikliğe uğramıştır. Sanılır ki bu değişiklikler toplumdaki ve dünyadaki gelişmelere paralel olmuştur. Kesinlikle hayır. Yapıldığı zamanda bile dünyanın ve insanlığın gerisinde kaldığı için toplumun görece rahatladığı dönemlerde değişiklikler yapılmıştır.

Kanuni düzenlemelerin devrimci mantıkla yapılması, yapanların samimiyeti ile yakın alakalıdır. Bu noktada onların samimiyetine güvenilir, ancak ideolojik yaklaşımlarına güvenmek ayrı bir olgudur. Fakat herhangi bir ideolojik yaklaşım olmadan, sadece görece bir rahatlama, bir bölgesel veya küresel dış birliktelik için yapılan düzenlemeler ve yamalar samimiyetin ifadesi olarak değerlendirilemez. Sonuçta da gördüğümüz gibi yamalı bohça kanunlar külliyatı içinde boğulmayı kader bellemek gerekir.

Düşünce üreten ve dolayısıyla “yazar-çizer” imajinatif bir avukat olduğunuza göre size cevabı kitaplar alacak, bizatihi kitap konusu olacak bazı sorular sorabilirim sanırım. Çünkü böylesi özelliklere sahip birinden, kolay kolay yapılamayan, devasa ve çetrefil kavramlar hakkında ufuk açıcı ve hap yorumlar yapabilmesi beklenir.

Soru şu: Hukuk toplumu, hukuk devleti sizce ne demek?

Ne yani şimdi bir röportaja kitap mı sığdıracağız.

Aynen öyle...

Bence 'Hukuk devleti' kavramına, 'hukuk toplumu' kavramından ulaşabilmek mümkündür. Fakat daha önce bir gelişmeyi aktarmakta yarar var. Bu gelişme olmaksızın da hukuk toplumuna ulaşabilmeyi mümkün görmüyorum. 1980'lerde 'iletişim toplum' ve 'bilgi toplumu' kavramları kullanılmaya başlandı. Bu kavramlar önceleri toplumu motive etmek kullanıldı. Böyle olsa da, teknolojinin ve buna bağlı olarak iletişimin gelişmesi, bu iki kavramın önemini arttırdı.

İletişim toplumu ve bilgi toplumu günümüzde, her türlü mal ve hizmet üretiminde bilgi teknolojilerini kullanabilen toplumları ifade ediyor. Fakat bilgi toplumu kavramını esas alarak, bilgi toplumunda gerekli ancak çok az kullanılan hukukun ve hukukun dayattığı sorumlulukların değerlendirilmesine pek rastlayamıyoruz.

İletişim/Bilgi toplumu, hukuk toplumu gibi kavramların önemi, bu kavramların ilgililerinin sorumluluklarını hatırlatır olmalarıdır.

İletişim/Bilgi toplumu kavramı konu edinildiğinde de, iki tür ilgiliden bahsetmek mümkündür. Birincisi, bilgi toplumu imkânlarını (teknolojiyi), insanların fişlemek ve hürriyetlerin kısıtlanmasında araç olarak kullanmak isteyen devlet aygıtı ve bu aygıttan haksız bir şekilde beslenenler; ikincisi, teknolojiyi, hukukun kitlelere tanıtılması ve benimsetilmesi faaliyetinde kullananlar veya kullanması gerekenlerdir.

Devletten hak etmedikleri şekilde nem'alananlar, teknolojiyi, gerektiğinde manipüle ederek, temel hak ve özgürlükleri, yoğun propaganda bombardımanı altında oluşturulan bir takım bahanelerle engelleyebilmektedir. Buna karşın, toplumun temel hak ve özgürlüklerini kendi hak ve özgürlükleri ile özdeşleştirenler, devlet veya devletten beslenenler kadar, teknolojiyi gerçekçi bir şekilde kullanamadıklarından görevlerini yapamamanın ezikliği içinde kıvrınmaktadırlar.

O halde denilebilir ki, 'iletişim toplumu'na, 'bilgi toplumu'na ve 'hukuk toplumu'na ulaşabilmek; bilgiyi ve teknolojiyi, bireyin ve toplumun özgürlüklerini geliştirmede, mutlu ve yaradılış esprisine uygun yaşam tarzı elde etmede araç kılabilmeyle mümkün olacaktır. Aksi halde, bilgi ve teknoloji ve bunların bileşiminden oluşturulan kavramlar, kendi ellerimizle imal ettiğimiz zincirli ve tutsaklı bir yaşam için birer araç olarak kullanılacaklardır. Bugün yaşanan kısıtlı hukuk düzeninin temelinde, bu olguyu yaşamaktayız.

Bilgi toplumu, bilginin en üst seviyede kitlelere ulaştırılabildiği bir toplum yapısını ifade ettiğine göre; bilgiyi ulaştırmak, bilgilerin ulaştırılmasına zemin hazırlanan bir toplum yapısını gerekli kılmaktadır. Bu zemin de, her türlü teknolojik imkânın kullanılabilmesi, bu imkanları kullanmanın en temel hak olduğu bilincine varmış, bunun kurallarını akılcı bir biçimde belirlemiş toplum olabilecektir. Böyle bir toplumda hukuk, '**karmaşksız**', '**uyulabilen**' ve '**etkili**'dir. Kanunu bilmemek mazeret sayılamaz prensibinin gereği olarak, herkesin ulaşabileceği, fitrata ve evrensel değerlere aykırı olmayan ve etkili bir biçimde herkese eşit uygulanabilen bir hukuk düzeni, bu

düzenin gerektirdiği tüm bu koşulları öngörebilen bir toplum içinde gerçekleştirilebilir. Böyle bir topluma '**hukuk toplumu**' adı verilebilir.

Hukuk devleti de yine, özelliklerini saydığımız bir toplum içinde, yani hukuk toplumu içinde mümkün olabilir. Diğer bir deyişle, hukuka inanmış özel ve tüzel 'kişi'lerin çoğunluğu oluşturmadığı; yönetimi seçilmişlere değil de, yönetme erkini gasp eden atanmışlara devreden, tüm bu özellikleri dolayısıyla hukuk toplumu evresine ulaşmamış kitleler yığınının, hukuk devletine ulaşabilmesini mümkün görmüyorum.

Hukuk toplumu ve hukuk devleti, birey-toplum-devlet ilişkilerinde belirli kaidelere dayanan bir sosyal yapıyı ifade etmektedir. Bu sosyal yapı içinde, yetkilerin kullanımı yönünden '**kuvvetler ayrılığı**', temel hak ve özgürlükler yönünden '**ilahi hukuk ilkelerine uygun evrensel değerler**', pozitif hukuk yönünden de tarih boyunca oluşturulmuş ve bir kısmı az da olsa mevzuata yansımış '**hukukun genel ilkeleri**' önemli yer tutmaktadır. Ayrıca değerler ve ilkeler hukuk sistemlerinin olmazsa olmazları haline gelmiştir.

Tüm bu belirlenmeler, ahlaki değerler üzerinde ittifak etmiş, her türlü bilgi gibi hukuk bilgisini ve uygulamasını da insan gereğinden hareketle sistemleştirebilen hukuk toplumu tarafından gerçekleştirilebilir. Aksi bir hal ise, bugün içinde bulunduğumuz kaos ortamı demektir ki, buna hukuk toplumu denemeyeceği gibi, bu toplumun kurallarını belirleyen aygıtta da hukuk devleti denemeyecektir.

Peki, kim oluşturuyor bu hukuk toplumunu ve devletini?

Hukuk toplumu ve hukuk devleti oluşturma sorumluluğu bireysel ve toplumsal olarak iki boyutlu olarak üzerimizdedir. Birey toplumun en küçük birimi, aile toplumsal hayatın en önemli çekirdeği, kurumlar da toplumsal hayatın yapı taşlarıdır. Birey, mevcut müktesebatını ortaya koyduğunda ve geliştirdiğinde, aile hukuka bağlılık ve uygulama yönünde örneklik gösterdiğinde, kurumlar da tüm bu bileşenleri sistematik bir şekilde toplumun önünde projelendirip uygulamaya koyduğunda, hukuk toplumunun ve hukuk toplumunun sonucu hukuk devletinin belirtilerini görmek mümkün olabilecektir.

Son asırda 'devamlı matine' yaşadığımız ihtilal ve ara rejimlerde gösteremediğimiz fikri berraklığımızı ve içimizde geliştirdiğimiz uzmanlıklarımızı, ara rejimleri emirnamecileri 'Kraliyet Mabeyincisi, Kapı Kulu Kanun Adamlarına' karşı kullanma zamanı geldi ve geçiyor.

Birçoğu sadece siyaset, sadece ticaret veya sadece hukuk mesleği icra ediyor olsalar da, aydınlarımızın, -en güzel ve en verimli neticelerin zor günlerde alınabileceği gerçeğinden hareketle-, siyasetin de, ekonominin de belirlendiği **Hukuk Meydanı**'na inmeleri farz olmuştur.

Yazılarınızdan ve konuşmalarınızdan hukuka farklı bir şekilde yaklaştığınız ortaya çıkıyor. Hukukun bir meslek olarak değil de bir mantalite veya hayat tarzı olarak algılanabileceği bir ortam kuruyorsunuz. Hayata bu tarz hukuksal bakmanın zaafı olabileceğini hiç düşündünüz mü?

İnsanın mesleği ile bütünleşmesi zararlı değil aslında. Ancak bu bütünleşme, “hayatı ve kâinatı izah eden bir düşüncenin, bir inancın gereği olarak gerçekleşmelidir” diyorum. Konu hukuk mesleği olunca, bu meslek-yaşam birleşmesi bir mantığa dayanmalı. Hiçbir şeyin tesadüfe bırakılmayacağı bilindiğinde, hele de konu tüm yaşam boyu götürülebileceği varsayımı kabul edilen meslek olduğunda, parçalanmaz bir inanç-yaşam bütünlüğü bizim için bir farklı mantığa dayanmalıdır. Bu mantık hukuk mantığıdır. Bu mantık hukukun üretilmesinden uygulanmasına kadar bir çok safhayı içinde barındırmaktadır. Hukukun kaynakları, ‘evrensel ve yerel’ yürürlükteki hukuk kuralları bize aynı zamanda hukuk misyonunu bahşeden hukuksal akıl yürütme-yi/hukuk mantığını kazandırmaktadır. Hukuksal akıl yürütme de belirli unsurlarla gündemimize gelmekte ve hukuksal ve sosyal yaşam tarzımızı dizayn etmektedir. Bir başka ifadeyle, hukuk mantığı, yaşamımızı etkileyen ve hatta dizayn eden en önemli unsurdur.

Hukuk mantığımız oluşurken, gerekli bir takım donelere ihtiyaç duyarız. Bunlar amaç/yaklaşım, kurallar, disiplinler, ideoloji, adalet duygusu/arayışı, sorgulama yetisi, tanımlama gibi donelerdir.

Hukuk mantığının oluşumuna engel olan doneler ise; zedelenmiş akıl, hikmeti hükümet, niyet/düşünce yargılaması, ulus devlet sendromu, kopyalama/üretmememe gibi zaaflardır.

Şimdi tüm bu anlatımlarımızı gözden geçirdiğimizde, bir hukuk mantığı veya mantalitesi olmadan hukuksal bir yaşamımız olamayacağını ve hukuksal yaşamın olmadığı kaos ortamlarında insan olma onurunu devam ettiremeyeceğimizi biliyor ve gözlemliyoruz. O halde aklın yolu bir olarak diyebiliriz ki, hukuksal akıl yürütmeye/hukuk mantığına dayanmayan bir yaşam tarzı insanlık için felaketten başka bir sonuç doğurmayacaktır. İşte yapılacak işin, tüm bu sonuçları ortadan kaldıracak, onurlu bir yaşam sürmemizi sağlayacak hukuki ve siyasal bir düzen için artırılmış bir hukuk hareketi olduğuna inanıyorum.

Hayata bu tarz hukuksal bakmanın zaaf yerine, mutluluk ve onurlu bir yaşam getireceğine inanıyorum.

Hukuk mantığı ve mantalitesinden bahsettik. Bu mantığı biraz daha açalım, zaten hukuk formasyonuna hemen hemen her makalenizde atıfta bulunuyorsunuz. Ne menem bir şeydir bu hukuk formasyonu? Allah vergisi midir, pozitif hukuku yalayıp yutmak mıdır, adliye koridorlarında iş yapma usullerini bilmek midir, yoksa başka bir şey midir?

Hukuk formasyonu, hak ve hukuk kavramlarının teorik ve pratik anlamlarını kavrayabilen; sadece gerektiğinde değil, geleceği de hazırlayan; hak ve hukuk alanında üretici ve düzenleyici bilgi ve sonuçları ortaya koymaya yatkın beceridir. Hukuk formasyonu bir Allah vergisi değildir. Kazanılabılır ve geliştirilebilir bir çabadır. İki alt dayanağı vardır: Bilgi ve cehd. Bilgi kazanılır, cehd, yani gayret veya yönelme ise irade edilir, istenir. Her ikisi bir araya geldiğinde, kişi hukuk formasyonunu kazanır.

Bilgiden kastımız, hukuk bilgisi ve hukuk felsefesinin öğrenilmesidir. Tabii ki burada öğrenilecek olan hem tabii/ilahi hukuk, hem de pozitif hukuktur. Yürürlükteki hukuk da pozitif

tif hukukun bu günü belirleyen kurallarıdır. Hukuk bilgisi her ikisini kapsamalıdır. Öğrenilmesi çok kolaydır. Çünkü tüm hukuk sistemleri, tabii/ilahi hukuka yönelik olma iddiasıyla yapılmaktadır. En azından bu amaçla yapıldığı var sayılmaktadır. Aykırı ve kasıtlı düzenlemeler işi karmaşık hale getirirse de, hukukun felsefi yanına, diğer bir anlatımla hukukun amacı ve kaynakları konusuna vakıf olduğunda, hukukun öğrenilmesi gerçekten kolaydır. Zor olan, ilahi hukuka aykırı düzenlemeleri yapmak ve uygulamaktır. Bu yüzden ki, hukuku katledenlerin işi, hukuku önde tutanlardan daha zordur.

Hukuk formasyonunun diğer kaynağı cehd yani gayret ve yönelme, hukukçuda, insanî ve toplumsal vasıfların öne çıkması anlamındadır. Herkesin kendine yakışanı yapması anlamında, hukukçunun da hukukçuluğunu ortaya koyması, özelde kendisinin, genelde de toplumun hukuki sorunlarına sahip çıkması ve çözümler üretmesidir.

Bunun yanı sıra yakın tarihi bilmek, değerlendirmek ve yararlanmak bir siyasettir. Her düşünce tarzının ve disiplininin uygulamaya dönüştürülmesi çabası bir siyasettir. Siyaset, ancak bu anlamıyla, sadece çirkin politika olmaktan çıkarılmış, bir strateji ilmi haline dönüştürülmüş olur. Tabii ki bu strateji ilminin hukuk alanında da gerçekçi yansımaları hukuk siyasetini oluşturacaktır. İşte hukuk formasyonu dediğimiz budur.

Hukuk formasyonu salt hukukçulara mı gereklidir?

Hukuk formasyonu, öncelikle hukukçulara gereklidir. Ancak siyaseti sadece politik arenada aramayacak isek, herkesin kendisine lazım olacak kadar hukuk formasyonuna sahip olması gerekir. Hak, kişinin kendi hukukuna malik olmasıdır. Kendi hak ve hukukunu bilmeyen kişinin, buna malik olmasının mümkün olmayacağı aşıkardır. O halde kendi hukukuna sahip olacak kadar hukuku bilmek, kişinin kendi çapında hukuk formasyonuna sahip olması demektir.

Hak arama öncelikle insan için bir erdemdir. Hak arama erdeminin farkında olmayanlar için bu bir anlam taşımasa da, böyleleri kendi şahıslarında tadacakları hukuka aykırı işlem ve eylemlerden dolayı geç kalmış olacaklardır.

Hak arama aynı zamanda her vatandaşın anayasal ve kanuni hakkıdır. Kişilerin anayasal ve kanuni haklarını kullanmaları, sadece hakları değil, aynı zamanda ve daha önemli olarak görevleridir. Bu görev hiç bir şekilde ertelenemez, devredilemez. İnsanlık onuru kişilerin temel hak ve ödevlerini ertelemelerini veya devretmelerini reddeder.

Türkiye'nin gündemini uzun yıllar işgal eden her türlü yasaklamalar, insanlık onurunun tezahürü açısından kaçınılamaz bir görev yüklemektedir. Bu görev de, her türlü ulusal ve uluslararası hukuki düzenleme ve anlaşmalardan doğan hakların kullanılması, öncelikle bu hakların nelerden ibaret olduğunun bilinmesinden geçmektedir. Netice alınamayacağı kuşkusuyla hakkın talep edilmesinden vazgeçmek; insanların öncelikle kendilerine, sonra da

insanlığa duymaları gerekli saygının, üçüncü olarak da insanlık onurunun gerektirdiği görevlerin unutulmasına yol açacaktır.

Hukuk, her alanda ve her haliyle kullanılmalıdır. Teb'ayı gütmek kolay, bilinçli vatandaşı gütmek zordur. Bir takım sıkıntılara katlanmak, bilinçli olunduğu takdirde siyaset, bilinçsiz olunduğu takdirde ise köleliktir. Siyaset bilgi ve birikimle yapılır. Henüz hukuku ve hukuk bilgisini kullanmayı öğrenemeyenlerin, geleceğe ilişkin siyaset yaptıklarına inanmak mümkün değildir. Hakkına kavuşmak için talepte bulunmayanlar kadar, hakkına kavuşmak için sadece politikayı tercih edenlerin de hakları kullanmaya ehliyetleri ve imkanları olamayacaktır.

Halkın gönlünde güzide bir yer tutamamış veya bir dönem için tutsa bile bunu hukuki dayanaklarına kavuşturamamış aydınların ve siyasilerin, çözümlerini bırakın gerçekleştirme-si, topluma sunabilmesi bile mümkün değildir. Çok özel ve palyatif olmamak kaydıyla, sorunlara hukuksal pratik çözümler ve örneklikler de uzun soluklu ve çok yönlü bir mücadeledenin parçası olarak düşünülebilir. Herkesin tamamen teorisyen veya tamamen pratisyen olamayacağı bir gerçek ise, dayatan sorunların çözümüne katkıda bulunmak amacıyla yapılacak çalışmalara katılmak zorunluluğu da dayatan bir gerçektir. En azından bu başarılabilir. Fakat bu söylediklerimiz hukuki ve siyasi mücadelenin tamamını kuşatmaz. Siyasi mücadeleyi, genel insanlık mücadelesinin bir diğer önemli parçası olan hukuki mücadele ile tamamlamak bir zarurettir.

Sizin birçok kitabınız, makaleniz ve tebliğiniz var. Anlaşıldığı üzere hem çantalı avukatsınız hem de aydın avukat. Hem bir hukuk okuması yapıyorsunuz, hem de bir hukuk hareketi. “Hukuku ve hukuk çalışmalarını yeniden kavramsallaştırmalı ve yorumlamalıyız” derken bu iki alana yayılmış, hem teoriyi hem pratiği meczeden ve anlamlandırılan bütüncül bir ahenkten mi bahsediyorsunuz? Ben bu çerçevede hukukçuların özellikle avukatların, kendilerine, topluma ve dünyaya olan yabancılaşması hadisesini tahlil etmenizi isteyeceğim.

Bir hukuk hareketinden bahsedebilmek için önce okumalardan bahsetmek gerek. Bunun bir aydın hareketi olmaktan çok, gereksinimlerden yola çıkarak insanımızın ve toplumumuzun ihtiyacı olan hukuk sisteminin araştırılması ve ortaya konulması çalışması olduğu anlaşılmalı. Aksi halde dört başı mamur ve her tür teorik ve pratik hukuk çalışmasını kucaklayan hukuk hareketinden bahsetmiyoruz. Belki tüm bunların yapılabileceği bir gelecek tasavvurundan bahsetmek mümkündür. Tasavvur olmazsa olgu da olmaz. İşte bu tasavvur içinde hukuku ve hukuk çalışmalarını yeniden kavramsallaştırmaya ve yorumlamaya çalışıyoruz.

Kavramsallaştırmak, konuyu izah edebilmenin önemli bir koşuludur. Kavramsallaştırmadığımızda, bizi arzu ettiğimiz hedefe götürecek ara istasyonları bulamayız. Ara istasyonlar, kavramsallaştırmalarla ortaya çıkan atlama taşları veya üzerine basıp yükselebileceğimiz kaidelerdir. Bunu bir bütüncül ahenk olarak tanımlamayı kendim için abartılı bulurum. Bahsettiğiniz olgu, bir insanın değil, bir toplumun hedefleyebileceği ve altından kalkabileceği olgudur. Uçmak ise hayal gören bireylerin ufkudur. Böyle bir pozisyonu işaretlemem mümkün değil.

Hukukçuların, özellikle avukatların topluma ve dünyaya yabancılaşması hadisesini tahlil edelim. Ancak burada sadece avukatları günah keçisi yapmayalım. Avukatlar da bir bütünün parçalarıdır. Ancak bütünün diğer parçalarından daha bağımsız ve daha fazla donanımı yakalayabilecek, dolayısıyla sorumlulukları daha fazla olabilecek unsurlardır, bunu da bir kenara yazalım.

Önce biraz ütopyadan bahsetmek isterim. Olumlu olumsuz, hayal veya gerçek herkesin bir ütopyası ve varmaya çalıştığı önemli bir hayat gayesi belki de garantisi vardır. Zira terimin tarifinden ve yaşanmışlığından da anlaşılacağı üzere ütopya gelecek zaman için bir öngörüdür, bir umuttur. Bu bazen bir yaşanmışlığa bazen de tamamen bir hayale (sadece geleceğe dönüklük) dayanır.

Ütopyanın en önemli vasfı mevcut hali olumsuzlamaktır. Yani mevcut durumu olumsuzlayarak geçmişe duyulan özlem veya bir gelecek tasavvurudur. Bu açıdan bakıldığında her insanın bir ütopyası vardır. İnsan ütopyadan soyutlanamaz. Yaşayabileceğimizi var saymasak bile, gerçekleşmesini hayal ettiğimiz, arzu ettiğimiz, dolayısıyla uğrunda mücadele ettiğimiz bir dünya. Biraz önce belirttiğimiz gibi izdüşümleri geçmişte veya gelecekte olan bir dünya tasavvuru. Bu tasavvur ütopyanın niteliği itibariyle ya geçmişte yaşandığı varsayılan bir gerçekliğe veya bir yeryüzü cennetine yahut da, örneğin, gelecekte yaşanacak sınıfsız bir toplum özlemine dayanır.

Örneğin: İnsanoğlunun yakın tarihte aydınlanma felsefesinden peydahladığı pozitivist metafizikten ve kutsaldan arındırılmış dünya cenneti ütopyası, sadece Batı'nın kendi dünyasında sınırlı fakat tehlikeli sonuçlar vermiş ve Batı geleceğinden korkmaya başlamıştır. Henüz Türkiye toplumu ve dünya Müslümanları için çok yakın bir tehlike arzetmeyen pozitivist yaklaşım, Batı için bir Nuh Tufanı mahiyetini almıştır. Şimdilerde bizim dünyamıza da dayatılan gelecek kaygısı ve tufan ister istemez insanımızda bir gelecek endişesi oluşturmaktadır. Bu gelecek endişesidir ki, zaman zaman en yakınımızdakileri bile gelecekle ilgili öngöründe bulunmaktan, bir 'gelecek tasavvuru oluşturmak'tan alıkoymaktadır.

Bazı arkadaşlarımız için, 'gelecek belirsizdir, o halde bu belirsizlik içinde ucu görünmeyen bir delikten geçmenin anlamı yoktur'. İşte bu önermenin temelinde bir misyonsuzluk (amaçsızlık) yatmaktadır. Tarihte tüm insanlığa ışık dağıtan örneğin, bizim için Asr-ı Saadet uygulamaları, bir başkası için Sınıfsız Toplum veya Eski Yunan Demokrasisi, bazılarımız için anlamını yitirmiştir. Hatta geçmişle ilgili dövünme öyle bir hal almıştır ki, amiyane ifadesiyle eski düşünce ve eylemselliğin masaya yatırılmasında bir 'barsak temizliği'nden bahsedilir olmuştur. Tarihi gerçekliklerin bu tarz süfli terimlerle ifade edilmeye çalışılması, bu tanımlamaları yapanların bizzat kendinden menkul kerametleriyle ortaya koydukları eylemlerinin aslında kronik 'barsak kirliliği' olduğu gerçeğini örtememektedir.

Oysaki günümüzün genç ve orta kuşaklarını oluşturan insanımızın mevcut durumun günahında payı pek fazla değildir. Ancak ayıkmadığında günahının olacağı ve artacağı tartışmasızdır. O halde pozitivistler gibi geleceğimizi karanlık görüp nihilist inançlara garkolmak yerine, tecrübî birikimi önemseyerek geleceğe bakabiliriz. Geçmiş çok geride görünebilir, fakat '**ölçülebilir**'dir. Buna karşılık gelecek ne kadar uzaktadır ve ne kadar ölçülebilir, bu meçhuldür. Belki çok yakın-

dır. Belki çok uzaktır, ancak yoluna basamak döşenebilir. Geçmişle geleceğin mesafelerini kıyaslamada en önemli unsur görülebilir olmadır. Tarih görülebilmekte ve ölçülebilmektedir. Gelecek ise yaşanabilecektir. Belki tarih tekerrür ederek yaşanabilecektir. Kaldı ki tarihi yazan da bizleriz, yaşayan da...

Geçmişte geleceğe dair izdüşümlerimizi bulduğumuzda şayet farklılaşmış isek yapılacak iş kendimizi değiştirmek olacaktır. Bu değişimi 'donanım sahibi olmak' olarak da okuyabiliriz. Geleceğin görünmezliği bizim ütopyamızın daralmasına, ortadan kalkmasına neden olmamalı. Aksine ütopyamız yaşanmış bir tarihi gerçekliği işaretlemektedir. Belki de yapılacak iş gelecekle geçmiş arasındaki köprüyü kurabilmektir. Bu görevde en fazla ihtiyacımız kavramsallaştırmalar ve yorumlamalar olacaktır.

O halde, yani bütün bunları bildiğimiz ve gördüğümüz halde, bizi, insanlar arası ilişkileri biçimlendiren, onlara görünür ve algılanabilir bir düzen veren, bu amaca (adalete) yönlendiren normlar bütününe(hukuka) hâkim olan hukukçuları ve siyasetçileri bu işten alıkoyan faktörler nelerdir? Herkesin bilebildiği ve tanımlayabildiği birçok faktör olabileceği gibi, bizi en çok meşgul eden ve dayatılan modernleşme olgusunun sonuçlarından yola çıkarak belirleme yapabiliriz. Bu belirleme elbette ki kişisel olarak en fazla hesaba kattığımız ve dönemselsel olarak yarın bir başka şekilde gündemimize gelebilecek olan '**dönüşüm projeleridir**'. Ve bu projelerden en çok etkileyenin Sekülerleştirme, Protestanlaştırma ve Muhafazakârlaştırma olduğunu söyleyebiliriz.

Şimdi bu kısa (!) röportajda tüm bu kavramların açılımını yapma imkânımız yok.

Ancak şu kadarını söyleyebiliriz ki, burada bir '**alt yapı sorunu**' ile karşı karşıyayız ve bu günden yarına bu sorunu '**mutfağa**' alınması gereken bir konu olarak görüyoruz. Bu konunun sujesi öncelikle hukuk ve hukukçulardır. Yapılacak iş bu günden yarına topyekûn bir çalışmayı gerektirdiğinden konuyu da yine topyekûn mücadele mantığı ile değerlendirip, muhatabı da henüz '**mesleği**' '**müteşebbisliğe**' '**terfi ettirmeyen**' genç hukukçulardan seçmenin gerekliliğine işaret ediyoruz.

Bir de kayıtsızlık tehlikesi var demişsiniz. Kim kime kayıtsız?

Kayıtsızlık, sayısal etkinlik veya etkisizliği gerekçe sayıp gücün sadece gövdeden veya kafa sayısından ibaret olduğu korkusuna kapılarak duyarsızlaşmaktır. İşte bu bir '**gizli inkar**'dır. Önümüze açılan onurlu uğraşın imkânlarını ve müjdelenen sonuçlarını görmeyip, payımıza düşürülen şeytani oyunun parçasına takılmak. Bu, aptalca oyuncaklarla oylanmak ve sadece kof ideolojik beslenmelerle iktidarı veya muhalefeti sürdürmek arzusudur. Görece 'güç ilizyonu'nun vehmet-tirdiği iktidar oyunu. Veya sol literatürde 'burjuvazinin ahırına girmek' olarak tabir edilen 'hastalıklı muhaliflik oyunu'nun kimine gına getiren, kimine de geniş getirten bezginliği, oylanması. Hukuku 'insanlık için insanlığın ortak değerleri' ve 'fıtrata uygunluk' olarak kabul edenler, hastalıklı ve belirsiz muhalefet oyunu oynamayı onurlarına yediremezler. Bizim işimiz özgürlüklere yelken açmak olacaktır. Kimilerine baş döndürücü güzellik gibi gelen isyana benzer özgür-

lük savaşı. Bu sonuç salt iktidar nimetleri ile de gerçekleşmez. Öyle olsaydı muhalefetten iktidara yerleşen güç düzenleri adaletin eşit dağıtıldığı ülkeler olurdu.

Özgürlük ve hukuk arasında kurduğunuz bağlantı ilginç. Bunu açabilir miyiz?

Özgürlük, özgürlüklere karşı savaş veren kurulu düzenin kurumlarına sistemli ve donanımlı muhalefettir. Kimliğimizi saklamadan, eğip bükmeden, kimliğimizle, bilgimizle, deneyimimizle ve hukuk misyonumuzla muhalefet. Özgürlüğümüzü gelecekteki ‘belirsiz kazançlarımıza (hayali beklentilerimize)’ değil, geçmişteki ‘tarihi gerçekliğimize’, günün konumuna ve konumumuza endekslenmiş ‘gelecek tasavvurlarımıza (ütopyalarımıza)’ uyarlamalıyız.

Makro düzeyde siyasi sistem, mikro düzeyde hukuk kurumları ve yönetimleri bizim üzerimizden politika üreterek kurumlarını ayakta tutmaya çalışıyorlarsa, bu kurumları ayakta tutan şiddeti, haksızlığı, hukuksuzluğu açığa çıkarmak, soluklu tasarımlarımızla özgürlüğü eylemsel boyutuna taşımak da bizim boynumuzun borcu olmalıdır.

Hukukun yaygınlaştırılması için uğraş verenler, sadece insanlara bir şeyler öğretmek için mi varlar?

Hayır, Onlar kendi onurları için de mücadele etmeli ve misyonlarının gereğini yerine getirmeye çalışmalıdırlar. Her şeyi dert etmeliler. İsrail tankları altında ezilen Filistinli çocukları, ABD jetlerinin bombalarıyla can veren Afgan veya Iraklıları, anaları, kardeşleri, işkence altında inleyenleri, F tipi mağdurlarını, AB kapılarına umut bağlayanları/umutları tükenenleri, özgürlükleri için zincirlerini parçalamaya çalışanları ve daha birçok olumsuzlukların yanı sıra nereden başlanması gerektiğini dert etmeliler. Amaçları küfrederek rahatlamak değil, fakat dövüşmeden insan kalabilmenin mümkün olmadığını da bilmeli ve bunu anlatmaya çalışmalıdırlar.

Hukuk çalışmaları, bizim sürekli piyasada olmamızı gerektiriyor. Özelde Baro ve hukukla ilgili diğer sivil toplum kuruluşları, genelde de hukuk çalışmaları yani tamamını piyasa olarak adlandırdığımız çalışmaların öznesi olmak. Hukuksal dönüşüm; öncelikle, hakların kullanılması bakımından üzerimize düşen görevleri yapmaya çalışmamız, insana ve insanlığa ilişkin hakları soyut algılamadan kurtararak gerçekleştirebilmeleri yönünde toplumsal çaba göstermemiz, evrensel ve ilahi ilkelerde birleşmemiz, bütünleşmemiz, hukukun nesnelere özne olmaya davet eden bir çaba içinde bulunmamız anlamındadır. Böylesi bir çabaya ancak alt yapı çalışması denebilir.

Etyen Mahçupyan’ın “esas mesele, hukuk devletinden ziyade hukuk zihniyetidir. Hukuk içinde tanımlanan meşruiyet bir yana esas olarak hukukun meşruiyeti irdelenmelidir” şeklindeki yazısına birçok yazınızda atıflar var. Yine hukukun meşruiyetini gündeme taşıyan ifadeleri dikkate değer buluyorsunuz. Peki, bu hukuk meşruiyetinin tartışılması gerekliliği ne anlama geliyor ve bu meşruiyet söylemi baroların yapacağı eylem ve faaliyetler hakkında bir ufku da bünyesinde barındırıyor mu?

Şimdi Etyen Mahçupyan’ın bahsettiğiniz yazısını aynen ben size okuyayım. Bakın ne yazmış Mapçupyan,:

“Türkiye’deki entellektüelin sadece evrensel normların değil, yerel zihniyetin kırılmasına yönelik çabaların da taşıyıcısı olması gerekir. Ne var ki bu çok hassas bir denge ve bizlerden pek de alışık olmadığımız bir gayret talep ediyor. Birincisi, söz konusu iki mücadele çizgisini bütünleştiren bir ideolojik yapının üretilmesi gerekiyor. Üstelik bu noktada gözümüzü Batı’ya çevirmenin de yararı yok, çünkü sorunlarımız benzeşmiyor. İkincisi ise, mücadelenin entelektüel boyutun dışına çıkarak siyasallaşması; daha doğrusu siyasete taşan bir entellektüelliğin yaratılması gerekiyor. Bunun anlamı, felsefi bir temelden hareketle yürütülecek ve sivil itaatsizliği de kapsayacak eylemlerle; varolan hukuk anlayışının deşifre edilmesidir.

Devletin ve onun sözcülerinin karşısında, entellektüel çabayı liberalizmin içine sıkıştırmak; sistemin bağışıklık kazanmasını ifade edecektir. Kabuğunu kıramayan bir entellektüellik, otoriter zihniyetin kendisine meşru bir zemin yaratacak adımlarla yetinmesine neden olacaktır. Türkiye’nin aydınlarının hukuk sistemi ve devlet üzerinde etkili olmaları ise her şeyden önce kendi zihniyetlerini ne denli deşiftirebildikleri ile bağlantılıdır...

Zihniyet açısından Türkiye’nin yerel meselesi evrensel temalara feda edilemeyecek kadar önemlidir. Ve zaman esas meselenin “hukuk devleti”nden ziyade, hukuk zihniyeti olduğunu; hukuk içinde tanımlanan meşruiyet bir yana, esas “hukukun meşruiyeti”nin irdelenmesi gerektiğini fazla uzak olmayan bir gelecekte önümüze koyacaktır.”

Şimdi Mahçupyan’ın bu sözleri karşısında mahcup olmamak mümkün değil. Genelde gazeteciler konunun bir yönünü iyi tutarlar ve işlerler. Fakat diğer yönleri onları pek ilgilendirmez. Görevleri de konunun tamamını incelemek veya işlemek değil, mesleği gereği manşete taşınacak sağlam temellerle ortaya koymaktır. Fakat Mahçupyan, gazetecilik işlevselliğini de aşan bir yaklaşımla, meşruiyet sorununu işlemiş. Birçok konuyu da böylesi bir derinlikle işleyen aydın Mahçupyan. Henüz hukuk devletini tartışacak mantaliteye sahip olmayan hukukçuların var olduğu bir zeminde, hukukun meşruiyetini tartışmaya açıyor.

Kuşkusuz bu tartışmanın temel dayanağını da entelektüel çabalara dayandırıyor. Bu çabanın da liberal tasarım içinde özgürlük çağrışımları ile bezenmiş de olsa, ısmarlama ve kendi özgüveninden yoksun düşünsel alt yapısı nedeniyle kabuğunu kırmada güçlük çekeceğini, dolayısıyla ege-men sistemin deşirmenine su taşıyacağını anlatıyor.

Bir de evrensel temalar sorunu. Bizde adettir; aydınlar söze başlarken evrensel değerler – şimdilerde de küresel değerler- söylemiyle ağızlarını açarlar. Kendinden menkul meşruiyetlerinin dayanağı olan hukuku ve o hukukun meşruiyetini, dolayısıyla kendi meşruiyetlerini tartışmayı akıllarına getirmezler. İçinde orijinallik ve özgüven barındırmayan entellektüelliğin varacağı yer burasıdır.

Gelelim Barolara...

Barolar devletin kendilerine tanıdığı hareket alanı kadar bir kapalı zeminde, kendilerini tanımlama gereği dahi duymadan kutsal bir meslek ifa eden avukatlara vasilik peşindeler. Zira kendileri

de vesayet altındadırlar. Kendi özlerinden çıkarılmış, özgüvenle savunacakları ilkelerden uzak, ötekini mahkûm etmeye, ortadan kaldırmaya yarayan ve gerektiğinde ellerinin tersiyle itebilecekleri meslek ilkeleri oluşturuyorlar. Bu ilkelerin meşruiyeti nereden geliyor. Meslek bizzat bu ilkeleri belirliyor mu? Bu ilkeler, kabuller ve yasaklar üzerinde ittifak var mı? Bu sorulara cevap verebilmeleri mümkün değil.

Tarihe bir bakın. Ahilik kadar orijinal olamıyorlar. Ahilik kendi kurallarını hiçbir meşruiyet teminatı aramaksızın oluşturmuş. Onun içindir ki ilkelerinin ve çalışma usullerinin meşruiyetleri tartışma gerektirmemiştir. Barolarımızın meşruiyeti ise, kimi vesayet makamından kimi de kendinden menkul düzenlemelerden oluşmaktadır.

Bunun içindir ki Barolar, Türk hukuk sistemi içinde etkin olamazlar. Bırakın Adalet Bakanlığına etki etmeyi, kendi meslektaşlarının dahi desteğini almaktan uzaktırlar.

Bir gazetede, baro seçimine girecek adayların hukuk alanında üretmek için çabalamadıklarını kaydettiğiniz yazıyor. Peki sizce ne alanında üretmek için çabalıyorlar?

Bahsettiğiniz gazetenin muhabirine çok kısa bir telefon görüşmesinde birkaç cümle söyleyebilmişim. O tarihte henüz Çağrı grubu önseçim yapmamıştı ve ben henüz kendi grubum içinde aday adayı idim. Yani henüz piyasaya çıkmamıştık. Dolayısıyla hukuk çalışmaları anlamında ne tür işler yaptığımızı açıklamamıştık. Nitekim diğer adayların broşürlerinde özgeçmişleri yayınlandı. Bizim ki de yayınlandı. Haberi yapan muhabirle sonradan tekrar görüştim. Haklı olduğumu, özgeçmişimizdeki çalışmaların diğer adaylarda olmadığını, hatta hukuk alanında çalışmalarına rastlanmadığını ifade etmişti.

Hukuk alanında üretmiyorlarsa hangi alanda üretiyorlar bilemem. Ben sadece hukuk alanındaki çalışmaları ile ilgileniyorum. Meslektaşlarımız da aynı şekilde adayların hukuk alanındaki çalışmaları ile ilgilenir. Bir aday adayı arkadaşımızla geniş bir topluluk içinde, “adayların topluluk içinde ve topluluğun varoluş sebebine uygun çalışmalarla kendilerini test ettirmeleri gerekir” diye söz etmişim. Haksız bir tepki almıştım. Arkadaşımız bana yazdığı bir şiirin test edilme anlamında yeterli olduğunu söylemişti. Şair de olmadığım için şiirle test edilmiş olmanın mahiyeti hakkında söz söyleyememişim.

Çağrı grubu yıllardır baro seçimlerine hazırlanıyor. Bu hazırlığının önceki hazırlıklarından bir farkı var mı? Yani çağrı grubu kendini geliştirip yenileyebilme potansiyeline sahip mi? Mesela somut olarak neler değişti?

Yukarıdan itibaren farkedilir bir şekilde bir alt yapı sorununa dikkat çekmeye çalıştım. Alt yapı sorununun da genç hukukçularla aşılabileceğini vurguladım. Gerçekten de Çağrı Avukatlar Grubu artık bir alt yapıya sahiptir. Bununla birlikte Çağrı Grubu 2004 seçimlerinde bir çok yenilikle giriyor.

Nedir bunlar, sıralayabilir misiniz?

- İlk defa Çağrı Grubunun müstakil bir Seçim Koordinasyon Merkezi (SKM) oldu. Bu merkezde bir seçim bürosunda olması gereken her tür imkân bulunmaktadır. Bilgisayarlar, faks ve fotokopi makineleri, toplantı salonu, mutfak ve tabii ki günde üç öğün yemek, iki adet profesyonel eleman ve tabii ki arı kovanı gibi SKM'yi çalıştıran avukat arkadaşlarımız.
- Çağrı Grubu geçtiğimiz seçim dönemlerinde 10-15 kişi ile seçim çalışmalarını yürütüyordu. Bu yıl bu rakam 150-200 civarındadır. Genel Kurul ve oy kullanma günü Çağrı Avukatlar Grubunun üyeleri azımsanamayacak bir yoğunlukla Genel Kurul salonunda ve seçim günü sandık mahallinde yaka kartları, broşürleri ile görev yapacaklardır.
- Çağrı Grubu ilk defa bu seçimde sağlam bir bütçe ve taahhütlerle seçim çalışmalarına başlamıştır.
- Çağrı Avukatlar Grubu ilk defa Avukatların mesleki sorunlarına ilişkin fikri çalışmalar yapmaktadır. Fikri Komitede yer alan 20 arkadaşımızın Eylül ayı başında yaptıkları çalışmaları kitaplar halinde meslektaşlarımıza sunacağız.
- Çağrı Grubu geçen yıllarda tamamlayamadığı liste tarama çalışmalarını aralıksız yürütmektedir. Liste tarama çalışmalarımızın akabinde tüm meslektaşlarımızla iletişim kuracağız.
- Çağrı Grubu yine ilk defa diğer illerdeki Baro seçim çalışmaları hakkında o illerdeki meslektaşlarından bilgi alarak ve onlarla koordineli bir şekilde hazırlanmakta, illere giderek çalışmalara gözlemci olarak katılmaktadır.
- Yine ilk defa Çağrı Avukatlar Grubunun bir tanıtım CD'si hazırlanmaktadır. Tüm bu çalışmaları meslektaşlarımıza ulaştıracacağız.
- İlk defa Çağrı Grubu felsefi tanımlaması yapılmış, bizim için biri inanç değerlerimizi, diğeri özgürlüğü ifade eden çift hilal ile, her ikisinin bir denge, fakat sürekli ve hareketli olarak adalete yönelmiş bir dengeyi ifade ederek kendi içinde ve manifestomuzla da bütünleştirilmiş bir logo ile ortaya çıkacak. Logomuz yapıldı, yayınlarımızda kullanacağız.
- Çağrı Grubu geçmiş yıllarda yayına soktuğu Web sayfasını bu yıl tekrar yayına sokmuştur. Bundan sonra Web sayfamız www.cagriavukatlar.org çok daha etkin şekilde yayında olacak ve meslektaşlarımıza hizmet edecektir.
- Hepsinden önemlisi, Çağrı Grubu bu güne kadar adayını belirlerken zorlanmaktaydı. Gönüllü aday bulabildiğimiz bir yıl yoktur. Bu yıl Grup içinden gönüllü aday adayları ve önseçim yapılarak aday çıkmıştır. Çağrı Grubu ilk defa ön seçim yapmıştır. Ön seçimin katılan arkadaşlarımıza kazandırdığı heyecan ve tecrübe 2004 seçimlerinin motoru olabilecek kapsamdadır.

- Çağrı Avukatlar Grubu ilk defa bu kadar yoğun entelektüel çalışmalarla seçim çalışmalarına katılmaktadır. Bunda grup sorumlularının olgun birikimi genç enerji ile bütünleştirmesinin payı önemlidir.
- Ve bir önemli husus daha: Çağrı grubunun diğer guruplarda olmayan bir özelliği, bir hukuk hareketi oluşturma azim ve gayretiyle çalışan genç hukukçu kadrosu vardır. Ayrıca çeşitli alanlarda hukuk çalışmaları olan bir başkan adayı vardır diyebilirsiniz.

Son olarak hukuksal krizimize çözüm olabileceğinize inanıyor musunuz? Ya da Çağrı Grubu hukuksal krize çözüm olma potansiyeline sahip mi?

Hukuksal krize çözüm olabiliriz. Buna gönülden inanıyorum. Ancak Çağrı Grubunun hukuksal krize ne zaman çözüm olabileceğine dair kehanette bulunmak istemem. Zira hukuksal krize çözüm olmak tek başına bir grubun işi ve yükümlülüğü değildir. Yükümlülüğün paylaşılması halinde, bir başka ifadeyle ve yukarıda da belirttiğimiz gibi, hep birlikte iletişim toplumuna, bilgi toplumuna, hukuk toplumuna ulaştığımızda çözüm yakınlaşmış demektir. Bu söylediklerimizin bir grubun harcı olmadığı açık değil mi?

Buna rağmen Çağrı Grubu hukuksal krize çözüm bulmak gibi bir yükümlülüğü de üstlenmelidir ve üstlenmektedir. Çağrı Grubunu bundan böyle, yani seçimlerden sonra ve devamlı olarak hukuk üreten, çözüm üreten bir topluluk olarak göreceksiniz. Bir bakıma okul gibi. Fakat sadece bina okuyan bir okul değil. Çağrı Grubu hukukla ilgili tüm sivil toplum kuruluşlarının mutfağında hukuk ve çözüm üreten fonksiyonda olacaktır.

Çok uzun soluklu, keyifli ve de enteresan bir röportaj oldu kanısındayım. Umarım okuyucular da aynı fikre varırlar. Efendim sizi bayağı yorduk, çok teşekkür ederiz...